

Fra den norske samlingen ved Nordiska museet . Foto: Anton Blomberg, Nordiska museet

KOLLEGER OG KONKURRENTER

Den tidlige kontakten mellom Norsk Folkemuseum og Nordiska museet
Tove Schmidt Galaaen

Det skall vara ett hem för minnen framför allt ur svenska folkets lif, men äfven ur andra folks, som med det svenska äro befyndade. ¹

– Stadgar för Nordiska museet och dess styrelse –

Museet samler og udstiller alt, som belyser det norske Folks Culturliv. ²

– Love for "Foreningen for Norsk Folkemuseum" –

Norsk Folkemuseum har flere tusen gjenstander som opprinnelig ble samlet inn av Nordiska museet i Stockholm. I dag samarbeider museene om å overføre draktsølv og lysestaker, seletøy og møbler, drikkekar og mangletrær i tusentall fra Nordiska museet til Folke-museet. En slik samarbeidsånd har ikke alltid vært like selvsagt. Da museene ble opprettet, fantes det kimer både til rivalisering og positiv samhandling mellom de to museene.

Nordiska museet ble grunnlagt i 1873 og supplert med friluftsavdelingen Skansen i 1891.³ Norsk Folkemuseum ble stiftet i 1894. Begge var eksempel på en ny museumstype som kombinerte gjenstandssamlinger med friluftsmuseum. I tillegg var begge museene interessert i norsk kultur. Det nyskapende ved de to institusjonene åpnet for felles og gjensidig interesse for utveksling av informasjon og erfaringer, men de hadde samtidig motstridende interesser fordi begge samlet inn norsk kulturmateriale.

Både Nordiska museet og Norsk Folkemuseum anså seg som nasjonsbyggende institusjoner så vel som kulturfaglige samlinger. Det gjør at samtidens forhold mellom Sverige og Norge kunne gi grobunn for blandede følelser mellom de to museene. Sverige og Norge hadde vært i union siden 1814. Vi har altså å gjøre med to nasjonale museer som ble opprettet innen det samme unionsfellesskapet, men i hvert

sitt land. Politisk var de svensk-norske forholdene fra slutten av 1800-tallet preget av varierende, men akselererende konfliktnivå som kulminerte i unionsoppløsningen i 1905. Kulturelt sett var den samme perioden preget av tiltagende samarbeid. Med ulik grad av ideologiske og rent praktiske motiver varte dette frem mot 1905, da mange av de kulturelle båndene mellom landene ble brutt. Dette året innledet en kjøligere periode i så vel politiske miljø som i store deler av de sivile miljøene på begge sider av grensen.

Både forhold innad ved museene og overgripende svensk-norske forhold duket med andre ord for samarbeid og konflikt mellom Norsk Folkemuseum og Nordiska museet de første årene. Med dette som utgangspunkt tar denne artikkelen for seg hvorvidt de to kulturinstitusjonene faktisk møttes som kolleger eller konkurrenter i årene frem mot og gjennom 1905.⁴

NORSK FOLKEMUSEUM OG NORDISKA MUSEET

Offentlig forholdt de to museene seg til hverandre på ulikt vis. Mens Norsk Folkemuseums offisielle syn på Nordiska museet anskueliggjorde ambivalensen i forholdet, fremhevet Nordiska museet i sine offentlige uttalelser om Norsk Folkemuseum utelukkende sin egen positive påvirkningskraft.

Hans Aall stiftet Norsk Folkemuseum i 1894, og viet resten av sitt yrkesaktive liv til utvikling av samlingene. Først i 1946 gikk han av som direktør. I museets etableringsfase søkte han råd hos den erfarne museums mannen Artur Hazelius.
Foto: Norsk Folkemuseum

Begge museene representerte som sagt en nyutvikling i museumsverdenen. Særlig banebrytende var konseptet friluftsmuseum: ideen om å flytte og gjenoppbygge hele hus for bevaring og utstilling. Videre stod de to samlingene for en ny kulturinteresse. Begge rettet oppmerksomheten mot den nære fortidas folkekultur fremfor primært forhistorisk materiale og gjenstander av høy estetisk verdi.⁵

Nordiska museet gjorde pionerstatusen til en viktig del av sin egenpresentasjon og fremstilte lignende samlinger som frukter av deres påvirk-

ning. Da Norsk Folkemuseum ble stiftet, elleve år etter Nordiska museet, viet museets årsberetning god plass til å presentere Folkemuseet som en samling som "bildats efter föredömet af Nordiska museet".⁶

Norsk Folkemuseum fremhevet på sin side Nordiska museet som en nyskapende og viktig rollemodell, men understreket behovet for en motvekt til Nordiska museets konkurrerende innsamlingsvirksomhet i Norge. Frem til 1905 samlet nemlig begge museene kulturhistorisk materiale fra Norge. Samtidig som Folkemuseet omtalte Nordiska museet som "et manende eksempel", poengterte de at utføring av norske kulturminner "til Sverige [og] 'Nordiska Museet' [ikke var] værdigt og passende".⁷

Konflikten om retten til norsk materiale ble forsterket av museenes integrasjonsprosjekter. Både Nordiska museet og Norsk Folkemuseum befant seg i skjæringspunktet mellom vitenskapelig nytteverdi og samlende samfunnsrolle. Mens museenes fagfokus primært var praktisk rettet og tok utgangspunkt i behovet for innsamling, bevaring og vitenskapelig bearbeiding av kulturmateriale som ellers ville gå tapt, var museene som integrasjonsprosjekter nasjonalideologisk fundert. Tanken bak deres nasjonalistiske målsetninger var at formidling av en antatt felles folkekultur og fortid virket samlende i samtiden.⁸

Denne samlingstanken inngikk som en sentral del av begge museenes programerklæringer. Folkemuseet satte seg fore å "Vække og styrke vor Nationalfølelse (...) ved i vide Kredse at udbrede Kjendskaben til vort Folks Livsvilkaar og Udvikling", mens det ved Nordiska museet ble understreket at innsikt i egen historie skulle "bidraga att hos släkten efter släkten stärka nationalkänslan".⁹

Disse til forveksling like nasjonsbyggingsprosjektene hadde imidlertid

forskjellig omfang. Dette gjorde dem potensielt uforenlige. Nordiska museet baserte seg dels på en rent svensk nasjonal tanke, og dels på en skandinavistisk overnasjonal tanke. Norsk Folkemuseum målbar derimot en utelukkende norsk nasjonalisme i uttalt opposisjon mot den delen av Nordiska museets prosjekt som omfattet Norge, en virksomhet Folkemuseet tolket som en svensk tilsnikelse av en fellesskandinavisk idé.

Møtet mellom museene som bærere av norsk og skandinavistisk eller svensk samlingsideologi åpnet videre for koblinger mellom disse nasjonalideologiene og den nasjonale konflikten mellom Norge og Sverige. Nordiska museet er ofte blitt tolket som en unionsvennlig institusjon. Ikke bare hadde samlingen et allnordisk omfang, men museet i Sveriges hovedstad rettet særlig oppmerksomhet mot norsk kultur. Folkemuseets norske nasjonsbyggingsprosjekt og motstand mot utføring av kulturminner til Sverige gjør at museet tradisjonelt er satt i sammenheng med en selvhevdende norsk nasjonalisme med brodd mot unionen med naboen i øst. Imidlertid koblet ingen av museene sine nasjonsbyggingsprosjekter offisielt til unionspolitiske standpunkt, og heller ikke deres eget innbyrdes forhold ble satt i sammenheng med svensk-norsk politikk.¹⁰

Utover at begge museene unnlot å knytte forholdet seg imellom til posisjoner i unionspolitikken, forholdt de seg altså forskjellig til hverandre i sine offentlige uttalelser. Norsk Folkemuseum forholdt seg aktivt til Nordiska museet både på godt og vondt: på den ene siden presenterte de museet som sitt fremste forbilde og potensielle kollega, på den annen side som sitt uttalte fiendebilde og argeste rival. Nordiska museet fremstilte derimot Norsk Folkemuseum utelukkende som resultat av sitt eget konsept, og tok verken stilling til det kollegiale eller det

konkurrerende i forholdet dem imellom.

Hvordan var den faktiske kontakten mellom de to museene den første tiden og gjennom unionsoppløsningen i 1905? Norsk Folkemuseum og Nordiska museet var i direkte forbindelse med hverandre i ulike sammenhenger og på ulike tidspunkt i dette tidsrommet. Sett under ett dreide det seg om sporadisk kontakt frem til århundreskiftet, da forholdet ble tettere, før kontakten igjen ble mer begrenset i løpet av og etter 1905.

Grunnleggeren av Nordiska museet var språkforsker og lærer Artur Hazelius. Han var øverste leder og viktigste drivkraft ved museet frem til sin død i 1901. Alt på 1880-tallet forsøkte Hazelius å skaffe eksemplere på norsk byggeskikk til museet, men først med Hans Aalls hjelp lyktes han med å skaffe et norsk stabbur til Skansen. Foto: Dahllöf, Nordiska museet

SPORADISK KONTAKT

I utgangspunktet foregikk all kontakt mellom de to museenes grunnleggere og ledere. Både Nordiska museet og Norsk Folkemuseum ble stiftet av ressurssterke enkeltpersoner som viet store deler av sine yrkesaktive liv til realiseringen av museumsprosjektene. Artur Hazelius (1833–1901) var mannen bak Nordiska museet, Hans Aall (1869–1946) mannen bak Norsk Folkemuseum.

De var født inn i den kulturelle eliten i hvert sitt land. Fra tidlig alder utviklet begge en interesse for bondekulturen. Artur Hazelius tilbrakte fem av sine barndomsår på landet, og foretok senere lengre reiser og fotturer på landsbygda i Sverige og Norge. Hans Aall var alt i ungdommen med den kjente norske folkloristen Moltke Moe på samlerferd i landlige deler av Norge, og dro etter hvert på lignende studieturer alene.

I tillegg til den rent faglige interessen for folkekulturen er både Hazelius og Aall skildret som opptatt av den nasjonale verdien og den folkeoppdragende funksjonen bevaring og formidling av denne kulturen åpnet for. Hazelius fremstår som både svensk patriot og ivrig skandinavist. Aall beskrives som motivert av en ren norsk nasjonalfølelse.

Som ledere for hvert sitt kulturhistoriske museum var begge profilerte personer i sin samtid. Riktignok var begge avhengige av sine innflytelsesrike støttespillere, men de første årene satt de med et betydelig eneansvar for daglig drift og beslutninger ved hvert sitt museum.¹¹ At den første kontakten mellom Nordiska museet og Norsk Folkemuseum var identisk med kontakten mellom Artur Hazelius og Hans Aall, skyldtes derfor ikke et nært eller hjertelig forhold dem imellom, men rett og slett at de var nokså enerådende ved hvert sitt museum.

Det er ikke bevart personlige hilsener mellom Hazelius og Aall. På vegne av de to museene opprettet de en formell

høflighetsforbindelse der institusjonene møttes som kolleger og ikke som konkurrenter. Fra første stund omfattet kontakten forskjellige standardiserte høflighetsutvekslinger, og museene inngikk tidlig en gjensidig avtale om utveksling av publikasjoner.¹² Også det som fantes av mer substansiell kontakt var de første årene utelukkende kollegial – i alle fall på overflaten. Konkret omfattet denne kontakten avgrensede enkeltforespørsler når den ene behøvde den andres hjelp: først Hans Aall, deretter Artur Hazelius.

MED NORDISKA MUSEET SOM FORBILDE

To måneder etter at Folkemuseet ble grunnlagt skrev Aall til Nordiska museets leder og fortalte – som Hazelius muligens visste – at ”er der her i Byen stiftet et Norsk Folkemuseum”. Han bad om økonomiske opplysninger om museet i Stockholm, fordi ”[Folkemuseet] er anlagt væsentlig med Nordiska Museet som Forbillede og man først tænker at anlægge en Friluftsavdeling i Lighed med Skansen”.¹³ Bakgrunnen for Aalls henvendelse synes altså å være et ønske om å rådføre seg med sitt uttalte forbilde.

Noen uker senere mottok Hazelius enda en personlig meddelelse fra Kristiania om det nyopprettede friluftsmuseet som hadde ”Skansen som Forbillede”. Avsenderen av dette brevet ønsket de samme opplysningene som Aall, men formålet var et annet. Denne forespørselen var undertegnet Sophus Larpent, en flittig kulturdebattant og en av Norsk Folkemuseums argeste motstandere. Larpent hadde nylig innledet en lengre artikkelserie der opprettelsen av Folkemuseet ble kritisert, og han fortalte Hazelius at de økonomiske opplysningene skulle benyttes i denne serien.¹⁴

Hazelius sendte det samme notatet om Nordiska museets økonomi både til Aall og Larpent med en relativt detaljert fortegnelse over inntekter og utgifter, og

kort tid etter brukte Folkemuseet og Larpent disse opplysningene i hvert sitt avisinnlegg. Begge innleggene omhandlet Norsk Folkemuseums berettigelse, begge tok utgangspunkt i og refererte til Hazelius' notat, og begge kom på trykk samme dag. Men konklusjonene om det norske folkemuseets levedyktighet var diametralt forskjellige. Nordiska museets finansielle situasjon ble i det ene innlegget benyttet som argument for Folkemuseet og i det andre innlegget som argument *mot*.¹⁵

At Hazelius' opplysninger ble brukt både for og imot Norsk Folkemuseum, gir ikke i seg selv noen sikker pekepinn om hans innstilling til det nye norske museet. Det økonomiske notatet var nøytralt utformet, men omstendighetene omkring oversendelsene kan bidra til å belyse Hazelius' holdning, for han behandlet de to henvendelsene ulikt. For det første var følgebrevene hans forskjellige. Overfor Larpent ble den andre mottageren av opplysningene navngitt, mens det ble holdt skjult for Aall hvem den andre som hadde bedt om informasjon var og hva vedkommende tenkte å bruke den til. Som kilde til videre oppdatering om Folkemuseets utvikling valgte Hazelius museets motstander istedenfor sin nye kollega. Han tilbød Larpent å dekke alle utgifter ved oversendelse av artikler om samlingen, mens han i brevet til Aall ikke gav uttrykk for noen egen interesse av videre informasjonsutveksling. I tillegg var Hazelius' økonomiske notat hans første brev til Aall, men faktisk hans andre brev til Larpent. Det betyr at Larpents henvendelse ble besvart før Aalls, selv om den ble mottatt sist. Siden Hazelius kjente til at Aall og Larpent hadde ulikt siktemål med bruk av opplysningene, tyder dette på at han var en ambivalent støttespiller for et norsk museum etter modell av hans eget. Hazelius viste seg å være vel så ivrig rådgiver for en av Norsk Folkemuseums motstandere som for dets grunnlegger.¹⁶

VASTVEITLOFTETS VEI TIL SKANSEN

Noen år senere var det Hazelius' tur til å be Aall om hjelp. Sommeren 1900 reiste han til Norge for å undersøke bygninger til bruk på Skansen. Blant hans første stopp var Bygdøy, der Folkemuseet var under oppføring, og sannsynligvis benyttet han besøket til å rådføre seg med Aall om aktuelle norske bygninger. Noen dager senere skrev nemlig Aall til Hazelius for "efter Aftale" å fortelle hvor to "af mig omtalede Stabbur" var lokalisert. Det ene befant seg på gården Vastveit og det andre på Sollid i Telemark. Hazelius reiste videre gjennom Telemark, der han besøkte både gårdene Vastveit og Sollid et par dager etter at Aall hadde sendt sine opplysninger.¹⁷

Høsten samme år satte Hazelius seg igjen i forbindelse med Aall. Da hadde han finansiert stabburskjøpet, men giveren av pengene var norsk og ønsket samtykke fra en annen nordmann om at det ikke var til skade for Norge at stabburet ble ført til Sverige. Da Hazelius foreslo en uttalelse fra Aall, var giveren "mycket nöjd". Derfor bad Hazelius om Aalls godkjenning av kjøpet, og henvendte seg i den forstand til sin norske kollega som en slags uoffisiell norsk kulturautoritet.¹⁸

Aall videresendte anmodningen til arkeolog og tidligere formann i Fortidsminneforeningen, Nicolay Nicolaysen. I et vedlegg til forespørselen fra Hazelius forklarte Aall hvorfor han selv hadde tipset Nordiska museets leder om norske stabbur. Han håpet dette ville føre til at svenskene også i andre saker ville henvende seg til Folkemuseet, og han understreket at det omtalte stabburet var jevngodt med andre telemarksloft. Aall innhentet også bemyndigelse fra styret ved sitt eget museum, og skrev deretter til Hazelius for å fortelle at det ikke var noen innvendinger fra norsk side. Han poengterte dessuten at han gjerne sto til tjeneste igjen i lignende tilfeller.¹⁹

Vastveitloftet ankom Skansen noen måneder senere.²⁰

PRAKTISK OG DELS TAKTISK SAMARBEID?

Samlet omfattet kontakten mellom Hans Aall og Artur Hazelius fortrinnsvis samarbeid som trolig var dels taktisk motivert. Mens Hazelius' opplysninger til Aall også bidro til motarbeidingen av Folkemuseet, var Aalls hjelp til Hazelius styrt av et ønske om kontrol med Nordiska museets aktivitet i Norge. Men konfliktpotensialet som de begge altså viste seg å være bevisst, ble ikke brakt på bane dem imellom. Konflikten utløste ingen åpen fiendtlighet, og den sporadiske kontakten begrenset seg til situasjoner der de på hver sin måte og på hvert sitt tidspunkt kunne dra praktisk nytte av hverandre.

OMFATTENDE SAMHANDLING

Nettopp praktisk samarbeid ble videreført og dominerte kontakten de kommende årene. Nytt i denne perioden later til å være at museene ble mer entydig orientert mot samarbeid, men i praksis var den største forskjellen at samarbeidsprosjektene ble mer omfattende.

Den økte samhandlingen ble utløst av nyansettelser ved de to museene. Merkeåret var 1901. Da ble de innflytelsesrike kretsene ved hvert museum utvidet, og samarbeidet tok utgangspunkt i de større kontaktflatene det gav. Nordiska museet mistet sin øverste leder da Artur Hazelius døde våren 1901. Tomrommet etter museumsgrunnleggeren ble fylt av flere kandidater. De viktigste var hans sønn, den unge historikeren Gunnar Hazelius (1874–1905),

Kunsthistorikeren Harry Fett ble ansatt ved Norsk Folkemuseum i 1901.

Fetts vennskap med Gunnar Hazelius og John Böttiger ble viktig for forholdet mellom Folkemuseet og Nordiska museet. Her ser vi Fett sammen med kone og barn i 1904.

Foto:
Norsk Folkemuseum

samt de to kunsthistorikerne John Böttiger (1853–1936) og Bernhard Salin (1861–1931). Norsk Folkemuseum ansatte i 1901 sin første amanuensis. Hans Aall håndplukket selv sin nye medarbeider, den nyutdannede kunsthistorikeren Harry Fett (1875–1962).

Med ett fantes det private vennskapsbånd som knyttet Norsk Folkemuseum og Nordiska museet sammen. Flere av disse personene kjente hverandre fra før, og gjennom det etter hvert mer omfattende museumssamarbeidet oppstod det nye vennskap. Ved Folkemuseet var Aall og Fett de aktive aktørene, mens stadig flere medarbeidere ved Nordiska museets stab tok del i samhandlingen. Aller viktigst var Harry Fetts vennskap med Gunnar Hazelius og John Böttiger.²¹

Fett og Hazelius var jevngamle og hadde kjent hverandre siden barndommen. Da de begge begynte i museumsbransjen, utviklet det seg en nær forbindelse mellom dem. Gjennom museumsarbeidet ble Fett også kjent med Böttiger, som han raskt kom på vennskapelig fot med.²² Fett traff de to vennene ved flere anledninger de følgende årene, også privat. Han inviterte begge i bryllupet sitt, og var selv gudfar for Gunnar Hazelius' datter. Men bortsett fra de personlige hilsenene var brevkontakten mellom Fett og de to svenske vennene konsentrert om museumsfaglige tema.²³ At den private kontakten ble knyttet til deres virke som museumsmedarbeidere, medførte at vennskapsbåndene kom til å styrke forbindelsene mellom museene som helhet.

ARBEIDSUTVEKSLING

Harry Fett oppnådde blant annet full tilgang til Nordiska museets store norske samlinger ved hjelp av de to svenske vennene. Det begynte som private forespørsler og som ledd i Fetts faglige og personlige karriere, men gav nyttige resultater både for

stockholmssamlingen og Folkemuseet.

Høsten 1902 forlovet Fett seg, og til Hazelius og Böttiger skrev han at dette aktualiserte beslutninger omkring karrierevalg og fremtidsplaner. Han ønsket å tilbringe sitt første år som gift i Stockholm, og spurte om de to vennene trodde han kunne få arbeid ved Nordiska museet.²⁴ Begge svarte positivt på forespørselen, og på nyåret 1903 fikk Fett et offisielt tilbud fra Nordiska museet. "Amanuensen ved Norsk Folkemuseum i Kristiania hr. Harry Fett" ble tilbudt å katalogisere museets norske avdeling.²⁵ Folkemuseet ville imidlertid ikke gi slipp på sin amanuensis for en så lang periode som katalogisering av hele den norske samlingen ville kreve. Derfor endte det med at Fett reiste på en kortere studietur for å studere den norske avdelingen. Han fikk innvilget

Gunnar Hazelius var sønn av Artur Hazelius. Etter farens død overtok han ansvaret for Nordiska museets friluftsavdeling på Skansen. Her promenerer han på friluftsmuseet. Foto: Nordiska museet

John Böttiger fikk en innflytelsesrik stilling ved Nordiska museet etter Artur Hazelius' bortgang. Böttiger fikk blant annet ansvar for store deler av gjenstandssamlingene.

Foto: Nordiska museet

permisjon fra Norsk Folkemuseum, samtidig som Nordiska museet lovet å bistå også når han kom for egne studier. Selv om Fett altså studerte samlingen som privatperson, hadde han støtte fra begge institusjoner.²⁶

Aall holdt kontakt med medarbeideren sin i permisjonstiden, og et brev fra denne perioden illustrerer ønsket om å lære av kunnskap og erfaringer ved den svenske institusjonen. Aall regnet med at Fetts gode forbindelser ved museet gjorde at han fikk sett mer enn de fleste. Derfor sendte han følgende oppfordring:

De kradsjer vel endelig ordentlig til Dem alle Oplysninger om Arbeidsordning og Metoder, baade i Museet og paa 'Skansen'. Det vil jo kunne være

*os til stor Nytte. (...) Skriv det endelig ned, saa vi har det, selv om det kan droie, inden det kan bruges.*²⁷

Fett fikk oversendt opplysninger om Nordiska museets katalogiseringsprinsipp, og etter endt studieopphold vendte han tilbake med fotografier av det norske materialet og innsikt i arbeidsmetoder ved museet. Studiene dannet i tillegg utgangspunkt for kulturhistoriske artikler fra Fetts hånd, deriblant en artikkel i en av Folkemuseets skriftserier.

I form av publikasjoner var det imidlertid Nordiska museet som fikk tidligst og mest utbytte av Fetts opphold. Alt før studiene var i gang, lovet Fett Böttiger artikler til museets årbok, og i begge de kommende årgangene skrev han om gjenstander i museets norske avdeling. Nordiska museet fikk også kopier av Fetts fotografier fra studieoppholdet, og i tilbakeblikk forteller Fett at de ansatte ved samlingen oppfattet arbeidet hans som en etterlengtet vitenskapelig bearbeiding av det innsamlede materialet.²⁹

Harry Fetts undersøkelser av den norske samlingen i Sverige var altså til nytte for begge museene, og var blitt initiert gjennom private forbindelser mellom Folkemuseet og Nordiska museet. Dette viser hvor glidende overgangene kunne være mellom utveksling av private vennetjenester og offisielt kollegialt samarbeid. Det samme var tilfellet for store deler av den øvrige tjeneste- og informasjonsutvekslingen som vokste frem mellom museene i samme periode.

KOLLEGIALT SAMARBEID

Våren 1902 henvendte Hazelius seg til Fett for å få råd om norsk kulturkompetanse, og sommeren dette året kontaktet Fett Hazelius for å få opplysninger om en hymne til bruk ved en av Folkemuseets fester. Samme høst bad Böttiger om fotografier i

Folkemuseets besittelse samt kom med den første av mange oppfordringer til Fett om artikler til Nordiska museets årbok. Året etter spurte Fett Hazelius om å få låne norske nasjonaldrakter til Folkemuseets første særutstilling. Böttiger ønsket igjen innlegg fra Fett og fotografier av gjenstander. I 1904 søkte Hazelius Aalls hjelp med å skaffe norske kulturformidlere til ansettelse på Skansen, mens Aall rådførte seg med Skansens Axel Nilsson om behandling av museumsbygningenes treverk. Alle disse henvendelsene og spørsmålene ble i begge retninger besvart og avhjulpet så langt det var praktisk mulig.³⁰

Våren 1905 ble den utbredte og gjensidige utvekslingen av tjenester fulgt opp med museumsledernes formelle erklæringer om videre utvikling og styrking av den kollegiale forbindelsen. Det ble uttrykt gjensidige ønsker om at samarbeidet skulle styrke forbindelsen også utover den konkrete tjenesteutvekslingen. Bernhard Salin, nylig tilsatt leder ved Nordiska museet, uttrykte ”förhoppning att förbindelserna mellan våra museer år efter år måtte knytas allt fastare”, hvorpå Hans Aall svarte at han ”i fullt Maal gjengjælder Deres gode Ønsker for vore Museers fremtidige Forbindelser”.³¹

Utover våren fortsatte det praktiske samarbeidet, og den hyppige brevvekslingen fra denne tiden var preget av formuleringer om gjensidig glede over å hjelpe hverandre. Fagsamarbeidet mellom de to museene nådde et høydepunkt, og det var planer om et besøk fra Nordiska museet på Norsk Folkemuseum samme sommer. Men ingen av stockholmssamlingens representanter kom til Bygdøy sommeren 1905. Annen tjeneste- eller informasjonsutveksling later heller ikke til å ha funnet sted på dette tidspunktet.³²

Det gis ingen begrunnelser for dette i bevarte brev eller protokoller, men avbruddet stemmer overens med utviklingen i mye annet

kultursamarbeid mellom Sverige og Norge. Til tross for at de fleste svensk-norske kulturprosjektene omkring århundredskiftet foregikk utenfor de politiske miljøene, tok det meste av samarbeidet brått slutt da unionen brøt sammen sommeren 1905.³³

Fagsamarbeidet mellom Folkemuseet og Nordiska museet tok imidlertid ikke fullstendig slutt. Allerede i november 1905 var museene på ny i forbindelse med hverandre, og de kommende årene tok samhandlingen seg til en viss grad opp igjen. De standardiserte høflighetsutvekslingene og publikasjonsutvekslingen som tok til alt på 1890-tallet, ble videreført. Dessuten tok kontakten igjen form av konkrete forespørsler i begge retninger, og utvekslingen av museumsfaglig informasjon og praktiske tjenester ble snart gjenopptatt.

Hovedinntrykket av brevvekslingen er likevel en mer nøktern og formell tone enn tilfellet var våren 1905. I den forstand ble de konkrete prosjektene svekket som eksplisitt og ønsket katalysator for styrkede forbindelser mellom museene. Men som praktisk museumsfaglig samarbeid ble altså kontakten gjenopptatt alt høsten 1905. Derimot innebar året 1905 lengre avbrekk i andre av museenes fellesprosjekter, en skjebne de delte med de fleste andre svensk-norske kulturprosjekter. Kun i få tilfeller ble kulturelle forbindelser mellom Sverige og Norge gjenopptatt før omkring første verdenskrig.³⁴

UTADRETTET KULTURUTVEKSLING

Museenes samarbeid om utadrettet virksomhet var blant prosjektene som tok helt slutt i 1905. De siste to årene før unionsoppløsningen hadde de bidratt aktivt til hverandres kulturprogram. Både i 1903 og 1904 utvekslet de folkedansere som opptrådte på friluftsavdelingene.³⁵

Denne kulturutvekslingen foregikk i det offentlige rom, og institusjonenes

klipparkiv viser at arrangementene også ble gjenstand for pressens oppmerksomhet. Foruten skildringer av selve opptredene, ble kulturutvekslingen som sådan kommentert av miljø utenfor museene. Slik ble samarbeidet satt inn i en større svensk-norsk sammenheng. Både kritikere og tilhengere så kulturutvekslingen i et slikt perspektiv.

Noen motstandere baserte sin kritikk på generell uvilje mot svensk-norsk samarbeid. I Norge refereres synspunkt om at "Reisa stad dansa for svensken! Det var mest eit landssvik". I Sverige ble det karakterisert som et feilgrep å blande de "ynklige" norske danserne med de vakre svenske. Tilhengerne mente derimot at samarbeid mellom nordmenn og svensker ville fremme vennskap og gjensidig respekt mellom unionspartnerne.³⁶

Det er uklart om Nordiska museet og Norsk Folkemuseum selv hadde et større svensk-norsk perspektiv på samarbeidet. Brevvekslingen omfattet mest praktiske opplysninger og ingen ytringer som koblet folkedansutvekslingen til ideologiske eller dagsaktuelle politiske motiv. I den grad samarbeidet ble tillagt noen tilleggsfunksjon var det å styrke museenes kollegiale forbindelser.³⁷ Likevel ble utvekslingen ganske sikkert påvirket av utviklingen i forholdet mellom Sverige og Norge. Etter at denne formen for samarbeid ble brutt sommeren 1905 gikk det mange år før det ble gjort nye forsøk på å gjøre friluftsmuseene til arenaer for svensk-norsk kulturutveksling.

Som følge av unionskrisen i 1905 innstilte Norsk Folkemuseum sitt kulturprogram. Alle tilstelninger ble avlyst denne sommeren, da "Styrelsen fandt, at Forholdene i vort Land og de trykkede Tider bød, at man indstillede alle Arrangements."³⁸ På Skansen ble det avholdt fester som normalt, men programmet ble utelukkende viet svensk kultur og svenske kulturinnslag. Da det rene svenske flagget skulle heises

offentlig for første gang, var Skansen en sentral arena for en nasjonal feiring av denne begivenheten.³⁹

NORDISK MUSEUMSSAMARBEID

Sommeren 1905 ble også museenes forsøk på å etablere et forum for samarbeid mellom kulturhistoriske institusjoner i Norden avbrutt. Representanter for Nordiska museet og Norsk Folkemuseum hadde forsøkt å få i gang et slikt nordisk samarbeid. Alt i 1902 tok de sammen initiativ til et samarbeidsorgan for museer i Norden. Dette begynte som uoffiselle sonderinger mellom John Böttiger og Hans Aall, og ikke lenge etter inviterte Nordiska museet og Norsk Folkemuseum gjennom et felles opprop til stiftelse av en forening som skulle "verka för samarbete mellan Nordens kulturhistoriska, konstindustriella och etnografiska museer". Virksomheten skulle omfatte vandreutstillinger og publikasjoner, samt andre foranstaltninger som kunne lede til "en rationell utveckling af museiförhållandena i Norden".⁴⁰ Forsøket strandet, men ikke på grunn av manglende samarbeidsvilje ved Nordiska museet og Norsk Folkemuseum. Isteden later det til at en kombinasjon av økonomiske problemer og uoverensstemmelser med museer i København og Lund veltet prosjektet.⁴¹

De to initiativtakernes museer fortsatte samarbeidet om andre felles organ. Blant annet deltok Aall og Salin i planleggingen av et fellesnordisk kulturhistorisk tidsskrift med Rudolf Cederström som mellommann. Han var bestyrer ved det svenske livrustkammeret. Cederströms plan baserte seg på samarbeid mellom enkeltpersoner i museums-, arkiv- og bibliotekbransjen i Norden, og hans hovedargument for å gjøre tidsskriftet allnordisk var de økonomiske fordelene ved et større marked. Men heller ikke dette pragmatisk begrunnede og mindre forpliktende prosjektet ble virkeliggjort. Et problem

var forholdet til etablerte tidsskrift og kulturinstitusjoner innad både i Sverige og Norge.⁴² Like fullt kunne Cederström våren 1905 fortelle at det første heftet ble planlagt utgitt i løpet av høsten, og han uttrykte håp om at det kulturfaglige samarbeidet skulle fungere uavhengig av nasjonale konflikter: "Där är ju nu allvarssammare saker som upptar sinnena, men vetenskapen är ju nu en gång lyckligen kosmopolit".⁴³ Dette er det siste bevarte brevet mellom Cederström og Aall i sakens anledning, og det ble foreløpig ikke gjort flere forsøk på å få i gang forpliktende nordisk samarbeid gjennom representantene for Nordiska museet eller Norsk Folkemuseum.⁴⁴ At dette prosjektet ikke ble realisert, kan skyldes nettopp forhold som gjorde Cederströms forhåpning til skamme: vitenskapelig samarbeid forble ikke upåvirket av konflikten i 1905.

KONKURRERENDE KULTURINSTITUSJONER?

Unionsoppløsningen satte altså en stopper for mye av samarbeidet til tross for at kontakten først og fremst omhandlet museumsfaglige tema og vennetjenester. Nettopp disse to momentene hang sammen fordi personlige bånd dannet utgangspunkt for flere av fellesprosjektene. Samtidig utgjorde de uformelle vennskapsbåndene så godt som de eneste kanalene for diskusjon av det konkurrerende potensialet i museenes innbyrdes forhold.

"FORTSÆTTER FREMDELES DE NORSKE INDKJØB?"

I et av sine første brev til Böttiger spør Fett: "Fortsætter fremdeles de norske indkjøb?" Mellom dem sagt syntes han ikke denne innsamlingsvirksomheten var riktig. Han begrunnet ikke dette ut fra en eventuell konflikt mellom gjenstandenes norske, svenske eller skandinaviske symbolverdi, men ut fra et systematisk museumsteknisk ideal. Fetts ankepunkt var at de norske

Museenes friluftsavdelinger var arena for ulike kulturarrangement, og i årene forut for unionsoppløsningen samarbeidet de to institusjonene om folkedansoppvisninger. Dette bildet er fra en tilstelning på Norsk Folkemuseum i 1902. Foto: Norsk Folkemuseum

gjenstandene ga de svenske samlingene et oppblandet preg: ”Det er en mægtig, ejendomlig bastard, dette Nordiska Museet, som institution høist interessant; men hvor uensartet”.⁴⁵

Böttiger var enig i de norske innkjøpenes ”olämplighet” og lovet å motvirke dem ved å gi Fett en oversikt over norske oppkjøpere som Nordiska museet brukte. I tillegg ville han selv be disse henvende seg til Folkemuseet før de sendte noe til Stockholm. Han forsikret: ”Så länge jag är här, skall Du (...) ej behöfva befara att Norges museum afhändas annat än hva det själfvt vill”. Med det brakte Böttiger uoppfordret inn Norges rett til egne kulturminner som argument mot Nordiska museets innsamlingsarbeid i landet, og i sitt neste brev medgav Fett at den nasjonale råderetten over materialet var et argument også for ham.⁴⁶

Denne drøftingen av samlingenes forhold til norsk kultur forble formelt sett mellom Fett og Böttiger. Det er ikke protokollført at dette ble rapportert til noen av museenes styringsinstanser. Likevel er det sannsynlig at Fett informerte Aall. De to arbeidet tett og møttes også privat på denne tiden. Dessuten opptrådte Fett i tråd med sin overordnede uttalte interesse om å begrense utføring av norske kulturminner. Mindre sannsynlig er det at Böttiger innviet de formelle instansene ved Nordiska museet i drøftingen. Riktignok pågikk en intern debatt om institusjonens allnordiske omfang, men innlemming av utenomsvensk kultur var fortsatt en del av museets offisielle målsetning.⁴⁷

”JEG SENDER DIG NOGLE SIDER OVER DIN FAR”

Da Fett inviterte Gunnar Hazelius til diskusjon om Nordiska museets virksomhet i Norge, var det i langt mer indirekte former enn da han kontaktet Böttiger. Foranledningen var en artikkel som Fett hadde skrevet

om Artur Hazelius og hans livsverk. Artikkelen tok for seg to hovedaspekt ved den avdøde grunnleggerens museumsgjerning: kulturomfanget og formidlingsformen. Det førstnevnte aspektet var konsentrert om Hazelius’ innsamling av norsk kultur. Selv om Fett karakteriserte den omfattende innsamlingsvirksomheten som uttrykk for ”noget af den gammelsvenske erobrenatur”, erkjente han Artur Hazelius’ ønske om at museet skulle ha en samlende betydning for Norden så vel som for Sverige. Fett satte verken dette i kontrast til norsk nasjonalisme eller erklærte seg enig i den skandinaviske samlingstanken. Derimot skrev han for egen regning kun om materialets vitenskapelige betydning. Han fremhevet Hazelius’ tidlige virksomhet som uvurderlig, men forutsatte at når nordmenn selv fikk øynene opp for kulturminnenes verdi, måtte norske krefter stå for innsamlingen av ”vort eget lands høist eiendommelige folkekunst”.⁴⁸

Harry Fett sendte denne artikkelen til Gunnar Hazelius; ”Jeg sender dig nogle sider over din far, som nok vil interessere dig”, og oppfordret Hazelius til å si sin mening om innlegget. Den unge Hazelius konsentrerte seg i sitt svar om å diskutere farens formidlingsideal. Farens virksomhet i Norge og forholdet til norsk egeninteresse av norske kulturminner ble ikke nevnt. Heller ikke Gunnar Hazelius’ egne eller museets nåværende synspunkt på dette ble presentert i brevet. Denne gangen nådde altså ikke Fett frem med sitt forsøk på å få i gang diskusjon om de to museenes sammenfallende kulturinteresse.⁴⁹

GEOGRAFISK ARBEIDSDELING

Fetts to venner ved Nordiska museet befant seg på hver sin side i en pågående debatt om samlingens kulturomfang. Böttiger tilhørte gruppen som argumenterte for å ”främst se det svenska” ved Nordiska museet. De

ønsket ikke å fortsette innsatsen for museets nordiske profil. Hazelius hørte derimot til blant tilhengerne av ”fortsatta ansträngningar” med ”att fasthålla vid [museets] nordiska uppgift”.⁵⁰

Trolig forklarer dette hvorfor Fetts drøftingsforsøk ble møtt på forskjellig vis av de to. Forsøket munnet ikke ut i noen formell løsning på konflikten mellom de to museene, men Fett prøvde altså å ta opp saken med representanter for begge meningsfraksjonene internt ved Nordiska museet. Selv om dette innebar at både tilhengere og motstandere av Nordiska museets utenomsvenske virksomhet ble konfrontert med argumenter for å avslutte innsamlingen i Norge, ble kommunikasjonen mellom Fett og de to svenskene aldri konfliktartet. Böttiger sa seg enig med Fett, mens Hazelius simpelthen lot være å kommentere temaet.

Fetts nære forhold til de to bidro nok til å holde konfliktnivået lavt. I tillegg virket det trolig konfliktdepende at han utelukkende brakte til torgs løsningsorienterte argumenter som pekte i retning av en pragmatisk, geografisk arbeidsdeling mellom museene. I motsetning til hva som var tilfellet i Folkemuseets offentlige idégrunnlag tok ikke Fett i bruk noen nasjonalideologiske argumenter for norsk eierskap til kulturmaterialet. I sin dialog med Böttiger forlot Fett riktignok de rent museumstekniske idealene som bærende argument, men endte med å fastslå nasjonal råderett over nasjonalt materiale uten å knytte dette eksplisitt til nasjonal betydning. Overfor Hazelius fremhevet han først og fremst materialets verdi for forskning, og tilkjente ikke kulturen noen betydningsfull plass i noe nasjonalt integrasjonsprosjekt. Til tross for at kulturminnernes nasjonale symbolverdi var en viktig del av Nordiska museets fundament, unnlot også Böttiger og Hazelius å bringe dette inn i diskusjonen. Dermed unngikk de å drøfte museene som bærere av

konkurrerende nasjonale ideologier, noe som i sin tur kan ha bidratt til å holde unionelt konfliktstoff utenfor drøftingen. Det politiske forholdet mellom Sverige og Norge var nemlig et annet tema som ikke ble koblet til rivaliseringen mellom museene, verken gjennom enkeltpersonenes brevveksling eller offentlig.

UNIONSOPPLØSNING OG BRUDD

Unionspolitikk som sådan ble lite diskutert i brevene mellom ansatte ved Nordiska museet og Norsk Folkemuseum. De hentydningene som fantes til politiske forhold, begrenset seg stort sett til kommunikasjonen mellom Harry Fett, John Böttiger og Gunnar Hazelius, men heller ikke i deres brevveksling utgjorde unionspolitikk et eksplisitt diskusjonstema – før i 1905. Selv om den unionspolitiske situasjonen fremdeles ikke ble satt i sammenheng med museenes innbyrdes forhold, ble det dette året utvekslet synspunkt på unionen i brevene mellom dem.

1905 var et dramatisk år i svensk-norsk historie. Alt før jul i 1904 var forholdet mellom unionspartnerne spent, og utover vinteren og våren 1905 hardnet frontene. Unionen fikk sitt banesår da Norge ensidig sa opp unionsforholdet den 7. juni, og ble formelt oppløst i oktober. I mellomtiden var forholdet mellom landene uavklart, og sommeren var preget av uvisshet og krigsfrykt. Måten unionsforholdet ble avsluttet på, dreide opinionen og holdningsklimaet i begge land mot forbitrelse overfor nabolandet. Den utbredte samarbeidsviljen som hadde preget kulturforbindelsene mellom Sverige og Norge de siste årene, ble avløst av uforsonlighet og harme.⁵¹

Harry Fett og hans to venner ved Nordiska museet så ulikt på den unionspolitiske utviklingen i 1905. Under konfliktopptrappingen uttrykte Fett glede over truslene mot det politiske fellesskapet mellom landene,

og erklærte at svenskvennlighet som politisk faktor hadde utspilt sin rolle i Norge.⁵² Verken Gunnar Hazelius eller John Böttiger delte Fetts tilfredshet med situasjonen. De to svenskene uttrykte sterkere og mer entydige håp om et fortsatt substansielt politisk fellesskap, men var i tvil om unionen faktisk ville kunne opprettholdes.⁵³

Alle tre var imidlertid enige om at unionskonflikten ikke måtte få påvirke deres personlige forhold. Konsekvensene for forholdet museene imellom ble derimot ikke brakt på bane.⁵⁴ Om forholdet mellom den politiske konflikten og vennskap på tvers av riksgrensen, uttalte Böttiger seg med mest patos:

*Gud hjälpe oss! Här sträcker jag dig min hand! Tänk Dig att det skulle vara en möjlighet att – (...) – Du och jag skulle vara trugna att vända vapen mot hvarandra! Åh, det är en skändlig tanke. För oss är den åtminstone främmande, Gud vara lof.*⁵⁵

Til tross for vilje til fortsatt vennskap, mistet faktisk de tre kontakten med hverandre, men de svensk-norske konfliktene alene kan neppe klandres for det. Gunnar Hazelius døde i februar 1905, og kontakten mellom Fett og Böttiger opphørte da de begge i løpet av 1906 og 1907 ble mindre involvert ved museene.⁵⁶ Med dette tapte Nordiska museet og Norsk Folkemuseum de viktigste vennskapsbåndene som hadde bidratt til å knytte dem sammen. Til gjengjeld var museenes forbindelser i mellomtiden blitt utvidet, og et gjensidig ønske om kollegiale forhold var blitt formalisert og løftet opp på ledernivå. Samarbeidet var ikke lenger avhengig av personlige bånd og private vennskapsforbindelser.

Sommeren 1905 ble bruddet i museenes omfattende samhandling tydeliggjort. Det var ingen kulturutveksling mellom friluftsavdelingene, planleggingen av museumsfaglige

fellesorgan ble avbrutt, besøk ble avlyst og museenes tjeneste- og informasjonsutveksling tok midlertidig slutt. Disse bruddene kom samtidig med at unionskonflikten nådde klimaks. Til tross for at ingen av museenes samarbeidsprosjekter ble eksplisitt knyttet til større fellesskapsfremmende eller politiske siktemål, tyder dette på at den politiske konflikten og det påfølgende ideologiske klimaet innvirket på bruddet og nedtrappingen av samarbeidet.

Også det at kontakten opphørte uten noen avrunding eller utveksling av begrunnelser, tyder på at det var forhold utenfor museene og utenfor deres kontroll som virket inn. Dette støttes dessuten av at de ulike samarbeidsprosjektene som ble avbrutt var av ulik art. Omfattende prosjekter tok brått slutt i 1905, og ble ikke gjenopptatt på flere år. Enkeltforespørsler i form av tjeneste- og informasjonsutveksling fortsatte derimot etter en kort pause. Store og utadrettede prosjekter var trolig mer opinionsavhengige enn avgrenset, internt samarbeid. At det førstnevnte tok slutt mens det sistnevnte fortsatte, sannsynliggjør dermed at nettopp det svensk-norske samarbeidsklimaet i alminnelighet påvirket museenes samhandling i og etter 1905.

KOLLEGER ELLER KONKURRENTER?

Samtidig kan dette tyde på at samarbeidsklimaet var dårligere i toneangivende deler av opinionen enn innad i Norsk Folkemuseum og Nordiska museet. I alle fall vitner samarbeidet som faktisk fortsatte, om at museene hadde gjensidig nytte av hverandre. Dette bidrar til å forklare hvorfor museenes samhandling gjennom hele den første tiden var overveiende samarbeidsorientert og lite konfliktsøkende – til tross for nok av konfliktstoff.

Begge museene dro større nytte av

praktisk samarbeid enn av innbyrdes rivalisering om norsk materiale. Med andre ord oppnådde de mer som samarbeidspartnere enn som rivaler. Selv om den felles og motstridende interessen for det norske gjorde museene til konkurrenter, fungerte de først og fremst som kolleger med felles interesse for faglig samarbeid og informasjonsutveksling. Den direkte kontakten mellom museene var i større eller mindre grad preget av samarbeid eller fravær av åpen konflikt.

Kampen om norsk materiale ble forbigått i stillhet inntil vennskap mellom ansatte ved de to museene åpnet for løsningsorientert diskusjon om dette. I kontakten mellom museene ble nasjonalideologiske argumenter i en potensiell konflikt aldri koblet til deres innbyrdes forhold, tross i at begge institusjonene hver for seg fremhevet sin nasjonale betydning som en viktig del av eget idégrunnlag og målsetning. Også unionspolitisk konfliktstoff ble unngått i så godt som all kommunikasjon som berørte forholdet mellom museene, og deres roller som del av større

svensk-norske forbindelser ble holdt utenfor kommunikasjonen.

Selv om de første årene var preget av sporadisk og trolig dels taktisk motivert samarbeid mellom de to museumsgrunnleggerne, var det ingen uttalt fiendtlighet eller konfliktsøkende konfrontasjon dem imellom. Dessuten hjalp de faktisk hverandre. Artur Hazelius bistod med økonomiske råd i Folkemuseets startfase, og Hans Aall hjalp til med å skaffe et norsk stabbur til Nordiska museets friluftsavdeling. Utveksling av museumsfaglige råd og gjensidig samt supplert med atskillige fellesprosjekter, personlige forbindelser og formelle samarbeidserklæringer etter stabsutvidelsene i 1901. Først med den nasjonale krisen i 1905 ble museenes samarbeid rammet av bråstopp.

Paradoksalt nok utgjorde 1905 ikke bare kulminasjonspunkt for de svensk-norske konfliktene. Dette året utgjorde også sluttpunkt for konflikten mellom Norsk Folkemuseum og Nordiska museet. I 1905 avsluttet Nordiska

Folkemuseet og Nordiska museet engasjerte seg tidlig for å få i gang et forum for samarbeid mellom kulturhistoriske samlinger i Norden, men først i 1915 ble Skandinavisk Museumsforbund stiftet. Dette bildet er fra forbundets kongress i 1929.

Foto:
Norsk Folkemuseum

museet sin innsamlingsvirksomhet i Norge.⁵⁷ Rollen som konkurrenter var med andre ord blitt uaktuell, og med økende avstand til dramaet i 1905, tok det praktiske samarbeidet seg ikke bare raskt opp igjen, men utviklet videre.

VIDERE UTVIKLING

I samsvar med generelt bedre forbindelser mellom Sverige og Norge omkring første verdenskrig, ble museenes samarbeid utvidet og institusjonalisert i 1915. Da ble Skandinavisk museumsforbund stiftet med aktiv deltakelse fra både Norsk Folkemuseum og Nordiska museet.⁵⁸ Fem år senere ble det avholdt allnordisk møte for folkelivsforskning. Nordiska museet var initiativtager, og Folkemuseet var blant de representerte institusjonene. Formålet med møtet var "att 'genom den fasthet som personlig bekantskap och några dagars gemensamt umgänge skapar' ytterligere befästa det samarbete, som tidigare pågått mellan forskare på området".⁵⁹

Nettopp aktørforbindelsene mellom Nordiska museet og Norsk Folkemuseum ble styrket i samme periode blant annet gjennom hyppig kontakt mellom Folkemuseets Hans Aall og Nordiska museets Axel Nilsson:

*Det museumsproblem de to ikke har drøftet, er overhodet ikke verd en diskusjon, de har uselvisk delt erfaringer og idéer, og den museumsteknikk de hver på sin kant kom fram til, var resultatet av et eksemplarisk nordisk samarbeid.*⁶⁰

Imidlertid er det den annen verdenskrig som tydeligst kommer til uttrykk som utløsende omdreiningspunkt for de to kulturinstitusjonene som helhet. Tidsrommet omfatter både en ny dreining i Nordiska museets norske kulturpresentasjon og en nyorientering i Folkemuseets syn på Artur Hazelius' virksomhet i Norge et halvt århundre tidligere.

Ved Nordiska museet begynte man

under krigen å feire Norges nasjonaldag på Skansen, noe som utviklet seg til en fast tradisjon i etterkrigsårene. Året etter krigens slutt kunne bestyreren Andreas Lindblom berette at "Det gångna året har för Nordiska museets del i viss mån gått i Norges tecken". Videre skrev han at museet helt siden 1940 hadde ønsket å arrangere en særutstilling over sine allerede ervervede norske gjenstander, og utstillingen åpnet 17. mai den "sista krigsvåren".⁶¹

Norsk Folkemuseum hadde i løpet av krigsårene valgt Nordiska museets Sigurd Erixon til æresmedlem⁶², og tre år etter krigen skrev Folkemuseets Hilmar Stigum om Vastveitloftet i Nordiska museets årbok:

*Blant de mange gamle bygninger på Skansen står også et loft fra gården Vastveit i Flatdal i Telemark. (...) I Telemark står der fremdeles mange igjen av typen, og en gleder seg over at vi har kunnet sende en representant for vår gamle bygningskultur til broderfolket uten at det virker som et skår i bestanden hjemme i Norge.*⁶³

Inntrykket er med andre ord at den annen verdenskrig bidro til å rette Nordiska museets oppmerksomhet mot det okkuperte nabolandet, og til å styrke Norsk Folkemuseums positive syn på og takknemlighet overfor kollegene i Stockholm.

De siste årene har museene satt endelig strek for den opprinnelige stridens kjerne – kampen om norsk kulturmateriale. I løpet av forrige århundre avsluttet ikke bare Nordiska museet sin innsamling i Norge, men begynte også tilbakeføring av norsk materiale til Norge og Norsk Folkemuseum. Alt i mellomkrigstiden ble tilbakeføringen diskutert, og som Marie Fongaard Seims artikkel i årets *By og bygd* viser, ble blant annet et dåpshus fra Ringsaker kirke overført i denne perioden. I 1970- og 1980-årene ble prosessen satt i gang

i stort omfang etter at Nordiska museet i 1973 vedtok å overføre hoveddelen av sin norske samling til Folkemuseet som et evigvarende depositum. Uenigheter med andre deler av kulturminnevernet i Norge og Sverige førte til at det drøydte et tiår før overføringen av de første gjenstandsgruppene faktisk kom i gang, men fra midten av 1980-årene fant atskillige billass veien over kjølen.

Like etter årtusensskiftet omfattet det overførte materialet omkring 9000 gjenstander. I 2004 signerte museene en avtale om overføring av de siste gjenstandene, og ytterligere 3000 gjenstander har fått nytt hjem på Folkemuseet. Med det er så godt som hele den norske gjenstandssamlingen fra Nordiska museet deponert på Norsk Folkemuseum ”för all framtid”.⁶

NOTER

¹ Stadgar för Nordiska museet och dess styrelse, av 28. april 1880, § 1.

² Love for ”Foreningen for Norsk Folkemuseum” av 19. desember 1894, § 2.

³ Siden 1963 har *Nordiska museet* og *Skansen* vært to separate institusjoner, men ble opprinnelig etablert som to avdelinger innen samme museum. I denne artikkelen henviser betegnelsen *Nordiska museet* til institusjonen som helhet, mens *Skansen* benyttes dersom det er spesifikt snakk om friluftsavdelingen. Frem til 1880 var museets navn for øvrig *Skandinavisk-etnografiska samlingen*, men her benyttes for enkelthets skyld navnet *Nordiska museet* for hele perioden.

⁴ Artikkelen tar hovedsakelig utgangspunkt i en undersøkelse av museenes innbyrdes forhold i årene 1894–1907, levert som hovedoppgave i historie ved Universitetet i Oslo i 2005 (Galaaen 2005). Undersøkelsen gir en grundigere behandling av hvert enkelt museum, deres idégrunnlag og syn på hverandre samt de politiske og kulturelle rammevilkårene de virket under, mens denne artikkelen i all hovedsak tar for seg den faktiske kontakten mellom museene. Siden artikkelen sammenfatter større deler av en hovedoppgave, som bygger på dels omfattende kildemateriale og litteratur, vil notene kunne henvise til de aktuelle stedene i oppgaven heller enn de enkelte kilder. I disse tilfellene vises det dermed til oppgavens noteapparat og liste over kilder og litteratur. I de fleste tilfeller vil det imidlertid henvises til enkeltkildene, og når det gjelder utrykte kilder, står alt materiale som er gjennomgått i forbindelse med undersøkelsen, oppført bakerst i artikkelen. Gjennomgangen av museenes faktiske samhandling baserer seg i all hovedsak på bevart korrespondanse supplert med møteprotokoller, private nedtegnelser, årsberetninger og foreliggende litteratur. For mer om litteratur- og kildegrunnlag, se Galaaen 2005, s. 5ff.

⁵ Jf. Galaaen 2005, s. 19ff.

⁶ Jf. Galaaen 2005, s. 49f; *Meddelanden* NM 1895/96, s. 164ff.

⁷ Jf. Galaaen 2005, s. 66ff og s. 40ff; NF flyveblad 1895.

⁸ Jf. Galaaen 2005, s. 35ff og s. 63ff.

⁹ NF opprop 1894; Hazelius 1899, s. 314.

¹⁰ Jf. Galaaen 2005, s. 39ff, s. 44ff, s. 63ff og s. 74ff.

¹¹ Jf. Galaaen 2005, s. 29ff og s. 56f.

¹² Jf. Galaaen 2005, s. 80ff.

¹³ Aall til A. Hazelius 22. feb. 1895, NMH: E2b-1120.

¹⁴ Larpent til A. Hazelius 15. mars 1895, NMH: E2b-777; Sørensen 2002 i NBL; Kjellberg 1945, s. 6f; Hegard 1994, s. 42; Utklipp av artikler tilbakesendt fra M. Moe til Larpent 28. feb. 1895, NBO, bs. 192.

¹⁵ P.M. fra A. Hazelius til Aall 29. mars 1895, NF: D-0020:01; P.M. fra A. Hazelius til Larpent 29. mars 1895, NBO, bs. 192; *Aftenposten* 2. apr. 1895. Begge artikler gjengitt fra avisutklipp påklippet P.M. fra A. Hazelius til Larpent, bevart i Larpents brevsamling, NBO, bs 192.

¹⁶ A. Hazelius til Larpent 21. og 29. mars 1895, NBO, bs. 192; A. Hazelius til Aall 29. mars 1895, HAP: D-0002:02; Se også Larpent til A. Hazelius 25. mars 1895, NMH: E2b-777.

¹⁷ *Meddelanden* NM 1901, s. 65; NMH: F3a: volum 4 og 14, *fortegningsbøker over reiser*; Aall til A. Hazelius 22. aug. 1900, NMH: E2b-1120; Jf. også Stigum 1948, s. 19 og Hegard 1984, s. 208f.

¹⁸ A. Hazelius til Aall 26. nov. 1900, NF: D-0023:02; Se også A. Hazelius til Aall 7. des. 1900, NF: D-0023:02.

¹⁹ Hegard 1984, s. 209 og note 353; Protokoll for NF styre 1. desember 1900; Se også N. Nicolaysen til Aall 6. des. 1900, NF: D-0023:02.

²⁰ *Meddelanden* NM 1901, s. 66.

²¹ Jf. Galaaen 2005, s. 31ff, s. 57ff og s. 86f.

²² Brev fra Fett til G. Hazelius i perioden fra omkring 1893 til 1905, GHA: volum 3; Brev fra G. Hazelius til Fett 1. feb. 1905, kopi i GHA: 190/1976. For perioden frem til 1905 finnes ikke brevene fra G. Hazelius til Fett bevart verken i Fetts brevsamling ved NBO, i NF arkiv, ved Riksantikvarens arkiv eller blant kopier i GHA. Fetts brev til G. Hazelius er imidlertid tydelig del av en gjensidig brevveksling gjennom hele perioden; Brev fra Fett til Böttiger 3. aug.–21. sep. 1902, NME: E1a: volum 1, og 8. okt. 1902–13. jan. 1925, JBB; Brev fra Böttiger til Fett 6. sep. 1902–9. nov. 1923, NBO, bs. 707; Fett 1944, s. 56.

²³ Brev fra Fett til G. Hazelius i perioden 1901–1905, GHA: volum 3; Kopi av brev fra G. Hazelius til Fett 1. feb. 1905, GHA: 190/1976; Se også brev fra Fett til Gina Hazelius 4. mars 1906, GHA: volum 3; Brev fra Fett til Böttiger i perioden 3.aug.–21. sep. 1902, NME: E1a: volum 1, og i perioden 8. okt. 1902–13. jan. 1925, JBB; Brev fra Böttiger til Fett i perioden 6. sep. 1902–9. nov. 1923, NBO: bs. 707. Se også Fett 1905a, s. 52ff og Fett 1944, s. 82f.

²⁴ Fett til G. Hazelius 22. okt. og 30. okt. 1902 og 27. jan. 1903, GHA: volum 3; Fett til Böttiger 30. nov. 1902, JBB.

²⁵ Böttiger til Fett 6. des. 1902 og 2. jan. 1903, NBO: bs. 707; Fremkommer av Fett til G. Hazelius 21. og 27. jan. 1903, GHA: volum 3; Protokoll for NM nemnd 31. jan. 1903.

²⁶ Fett til G. Hazelius 27. jan., 16. feb., 21. feb. og 6. april 1903, GHA: volum 3; Fett til Salin 16. feb. 1903, NME: E1a: volum 3; Salin til Fett 18. feb. 1903, NF: D-0194: 05; *Årsberetning* NF 1903, s. 3.

²⁷ Aall til Fett 9. nov. 1903, NBO: bs. 707.

²⁸ Fett 1944, s. 63f; Aall til Fett 9. nov. 1903, NBO: bs. 707; Fett 1906; Se også Kjellberg 1945, s. 46, samt Fett til Nordiska museet 22. nov. 1905, NME: E1a: volum 4.

²⁹ Böttiger til Fett 7. juli 1903, 12. aug. 1903, 5. apr. 1904 og 10. mai 1904, NBO: bs. 707; Fett til Böttiger 30. mars 1904, JBB; Fett 1944, s. 61; Fett 1905b.

³⁰ Fett til G. Hazelius 16. apr. 1902, GHA: volum 3; Fett til G. Hazelius 13. og 21. juli 1902, GHA: volum 3; Aall til Böttiger 2. sep. 1902, JBB; Böttiger til Fett 29. nov. 1902, NBO, bs. 707; Se også Böttiger til Fett 7. juli og 22. des. 1903, 31. jan., 12. feb., 5. apr., og 12. sep. 1904, NBO, bs. 707; Fett til G. Hazelius 21. jan., 30. mars og 6. apr. 1903, GHA: volum 3; Böttiger til Fett 2. jan., 7. juli og 22. des. 1903, NBO, bs. 707; G. Hazelius til Aall 3. apr. 1904, NF: D-0315: 04; Nilsson til Aall 14. sep. 1904, NF: D-0315: 03.

³¹ Salin til Aall 31. mars 1905, NF: D-0025: 05; Aall til Salin 4. apr. 1905, kopi i NF: D-0025: 05.

³² Aall til Salin 28. mars 1905, NME: E1a: volum 4; Salin til Aall 31. mars 1905, NF: D-0025: 05; Ambrosiani til Aall 31. mars 1905, 7. og 27. apr. 1905, NF: D-0025: 05; Aall til Ambrosiani 5. og 10. apr. og 31. juli 1905, NME: E1a: volum 4; Aall til Salin 4. apr. 1905, kopi NF: D-0025: 05, og 27. juli 1905, NME: E1a: volum 4. Protokoll for NM nemnd, styre og samfunn; Protokoll for NF styre, råd og generalforsamling; Gjennomgått korrespondanse i NME, NF og HAP, se kildeliste.

³³ Protokoll for NM nemnd, styre og samfunn; Protokoll for NF styre, råd og generalforsamling; Gjennomgått korrespondanse i NME, NF og HAP, se kildeliste; Jf. Hemstad 2008, s. 297ff.

³⁴ *Redegjørelse* NM 1905-1907; *Årsberetning* NF 1905-1907; Aall til Salin/Nordiska museet 8. nov. 1905, 25. apr. og 26. aug. 1906, 1. og 14. aug. og 11. sept. 1907, NME: E1a: volum 4, 5 og 7; Aall til Cederström 31. juli og 27. aug. 1907, RAS 3423, volum 2; Fett til Nordiska museet 22. nov. 1905 og 31. jan. 1906, NME: E1a: volum 4 og 5; Fett til Böttiger 10. aug. 1906, JBB; Salin til Fett 29. nov. 1905, NBO, bs. 707; Upmark til Norsk Folkemuseum 2. mai 1906, NF: D-0194:08; Cederström til Aall 29. juli og 23. aug. 1907, NF: D-0021:01; Lewin til Aall 26. sep. 1907, NF: D-0026:04; Hammarstedt til Aall 26. nov. 1907, NF: D-0026: 02; Ambrosiani til Aall/Norsk Folkemuseum 29. nov. 1907, NF: D-0026: 04; Cederblom til Norsk Folkemuseum 21. des. 1907, NF: D-0026: 02; *Redegjørelse* NM 1906, s 4; Clason og Salin/Nordiska museet til Norsk Folkemuseum og til Hans Aall, august 1907, NF: D-0026:02; Jf. Hemstad 2008, s. 297ff og s. 360ff.

³⁵ *Meddelanden* NM 1903, s. 59f; *Årsberetning* NF 1903, s. 7; *Årsberetning* NF 1904, s. 8; *Redegjørelse* NM 1904, s. 12; Aall til G. Hazelius 24. mai 1904, GHA: volum 8; G. Hazelius til Aall 16. juni 1904, NF: D-0315: 04; G. Hazelius til Aall 23. juni 1904, NF: D-0021: 07.

³⁶ NF argusklipp, NF:Z-95 og NF:Z-96; NMH: Ö1b: volum 2, tidningsklipp. Se f.eks. *Morgenbladet* 10. juni 1903, *Aftenposten* 3. og 14. juni 1903, *Norske Intelligenssedler* 15. juni 1903, *Østlandske Tidende* 18. juni 1903, *Symra* 18. juni 1903, nr. 24. Museens arkiver inneholder ingen utklipp fra svenske aviser, men dette henger trolig sammen med Nordiska museets nemndsbeslutning 30. sep. 1901 om å redusere arbeidet med å samle presseklipp. De norske avisutklippene i NMH er sannsynligvis tilsendt. Eksemplet på svensk standpunkt er referert fra P.J. til G. Hazelius 6. juli 1904, NME: E1a: volum 3.

³⁷ Se notehenvvisninger ovenfor og kildeliste.

³⁸ *Årsberetning* NF 1905, s. 7.

³⁹ *Redegjørelse* NM 1905, s. 12f; Se også protokoll for NM nemnd 15. nov. 1905.

⁴⁰ Fremkommer av Aall til Böttiger 2. sep. 1902, NME: E1a: volum 1; Se også Fett til Böttiger 3. aug. 1902, NME: E1a: volum 1; Protokoll for NM museum 8. sep. 1902, § 3 og bilag A; Protokoll for NF styre, råd og generalforsamling; Opprop arkivert HAP: D-0002:08/009.

⁴¹ Eksemplar av oppropet merket "Mislykket forsøk" HAP: D-0002:08/009; Protokoll for NM museum 8. sep. 1902, § 3 med bemerkning i marginen: "strandar på økonomiska klippor!"; To brev fra Aall til Böttiger, begge udatert, trolig fra oktober 1902 og våren 1904, JBB, omhandler samarbeidsproblemer med København og Lund; Se også Kåring 2004, s. 129 og note 119.

⁴² Cederström til Aall 1. nov. 1904, UNF, 27. nov 1904, HAP: D-0002:02 og 19. mars 1905, UNF; Aall til Cederström 9. nov. 1904, RAS 3423, volum 2; Östberg 1929 i SBL (Cederström ble for øvrig tilknyttet Nordiska museet i 1906).

⁴³ Cederström til Aall 19. mars 1905, UNF.

⁴⁴ Se HAP, NF, NME og RAS 3423, volum 2. Jf. kildeliste.

⁴⁵ Fett til Böttiger 3. aug. 1902, NME: E1a: volum 1.

⁴⁶ Böttiger til Fett 6. sep. 1902, NBO: bs. 707; Fett til Böttiger 21. sep. 1902, NME: E1a: volum 1.

⁴⁷ Protokoller for NF styre, råd og generalforsamling; Protokoll for NM nemnd, styre og samfunn; Jf. Galaaen 2005, s. 45ff, s. 55ff og s. 66ff.

⁴⁸ Fett 1905a, s. 48ff.

⁴⁹ Fett til G. Hazelius 17. jan. 1905, GHA: volum 3; G. Hazelius til Fett 1. feb. 1905, kopi i GHA: 190/1976.

⁵⁰ *Handlingar* 1902: Gunnar Hazelius', P.G.Vistrands og Emanuel Cederströms reservasjon; *Handlingar* 1902: ordstyrer Montelius' særskilte skrivelse; Jf. også Galaaen 2005, s. 46f og note 195.

⁵¹ Jf. Carlsson 1970, s. 438ff, Nerbøvik 1999, s. 192ff, Sørensen 2003 og Hemstad 2008, s. 297ff.

⁵² Fett til G. Hazelius 17. jan. 1905, GHA: volum 3.

⁵³ G. Hazelius til Fett 1. feb. 1905, kopi i GHA: 190/1976; Böttiger til Fett 1905, ellers udatert (opplysninger i brevet gjør at det kan tidsbestemmes til vår/forsommer 1905), NBO, bs. 707.

⁵⁴ Fett til G. Hazelius 17. jan. 1905, GHA: volum 3; G. Hazelius til Fett 1. feb. 1905, GHA: 190/1976; Böttiger til Fett 1905, ellers udatert (opplysninger i brevet gjør at det kan tidsbestemmes til vår/forsommer 1905), NBO, bs. 707.

⁵⁵ Böttiger til Fett 1905, ellers udatert (opplysninger i brevet gjør at det kan tidsbestemmes til vår/forsommer 1905), NBO, bs. 707.

⁵⁶ Gunnar Hazelius døde 26. februar 1905, etter kort tids sykeleie (Söderberg 1906). Böttiger sa fra seg de fleste av sine oppgaver ved Nordiska museet i 1906, og Fett gikk ut i den første av en lang rekke permisjoner fra sitt virke ved Norsk Folkemuseum i 1907. Fetts brevsamling ved NBO (bs. 707) inneholder ingen brev fra Böttiger mellom 1906 og 1914. Böttigers brevsamling ved Kungliga Husgerådskammaren (JBB) inneholder ingen brev fra Fett mellom 10. aug. 1906 og 1914 (se Galaaen 2005, note 430 for utdyping); Jf. Galaaen 2005, s. 34, s. 58 og s. 108.

⁵⁷ Jf. Galaaen 2005, s. 40ff (særlig s. 43f og note 181).

⁵⁸ *Fataburen* 1915, s. 192; *Årsberetning* NF 1915, s. 8; Sirkulær september 1915, underskrevet av representanter for Nordiska museet og Norsk Folkemuseum samt Dansk Folkemuseum, UNF; Brevveksling angående forbundets første ordinære møte, UNF.

⁵⁹ *Fataburen* 1920, s. 49 og s. 49ff; *Årsberetning* NF 1920, s. 7.

⁶⁰ Kjellberg 1945, s. 70.

⁶¹ *Fataburen* 1944, 1945, 1950 og fremover; Lindblom 1946, s. 7 og s. 7ff.

⁶² Årsmelding NF 1944/45, s. 144 i *By og bygd* 1946.

⁶³ Stigum 1948, s. 19.

⁶⁴ Bjørkvik 1988; Bjørkvik 2008; Seim 2011; Opplysninger om Nordiska museet og Norsk Folkemuseums deponeringsavtaler og de siste årenes overføring, formidlet per e-post/telefonsamtaler med direktør for Norsk Folkemuseum, Olav Aaraas, og sjefskonservator ved Norsk Folkemuseum, Inger Jensen.

LITTERATUR

Bjørkvik, Halvard 1988. "Den norske samlinga ved Nordiska museet i Stockholm". I: *Kultur i retur* [utstillingskatalog Norsk Folkemuseum]. Oslo.

Bjørkvik, Halvard 2008. *Den lange vegen heim. Tilbakeføringa av den norske samlinga frå Nordiska museet*. [Upublisert manus.]

Carlsson, Sten og Jerker Rosén 1970. *Svensk historia*, bd. 2: Tiden efter 1718. Stockholm.

Fett, Harry 1905a. "Artur Hazelius og hans muséinstitution". I: *Samtiden* 1905. Kristiania.

Fett, Harry 1905b. "Nogle lesjekrus i Nordiska museet". I: *Meddelanden från Nordiska museet* 1903. Stockholm.

Fett, Harry 1906. "Yngre norsk folkeornamentikk paa mangletrær". I: *Norge i gammel tid*. Kristiania.

Fett, Harry 1944. "På kulturvernets veier og kulturforskningens". I: Aarsberetning for Foreningen til norske fortidsminde-mærkers bevaring. Aarsberetning for 1943. Oslo.

Galaen, Tove Schmidt 2005. *Kolleger og konkurrenter. Forholdet mellom Nordiska museet/Skansens og Norsk Folkemuseum. En undersøkelse med hovedvekt på tidsrommet 1894 til 1907*. Oslo

Handlingar rörande installationen i Nordiska museets nya byggnad, bilagda nämndens protokoll af den 24 april och 6 maj 1902. 1902. Stockholm. (Forkortet: Handlingar 1902)

Hazelius, Artur 1899. "Nordiska museets tjugofemårsminne 1873-1898". I: *Meddelanden från Nordiska museet* 1898, Stockholm.

Hegard, Tonte 1984. *Romantikk og fortidsvern. Historien om de første friluftsmuseene i Norge*. Oslo, Bergen, Stavanger & Tromsø.

Hegard, Tonte 1994. *Hans Aall – mannen, visjonen og verket*. Oslo.

Hemstad, Ruth 2008. *Fra Indian Summer til nordisk vinter. Skandinavisk samarbeid, skandinavisme og unionsoppløsningen*. Oslo

Kjellberg, Reidar 1945. *Et halvt århundre. Norsk Folkemuseum 1894-1944*, Oslo.

Kåring, Göran 2004. "Speglingar av en karriär – brevsamlingen på Husgerådskammaren". I: Lars Erik Böttiger og Bo Vahlne (red.). *John Böttiger. Konsthistoriker och museiman*. Stockholm.

Lindberg, Ernst-Folke 1957. "Gunnar Hazelius och Nordiska museets installationsfråga". I: RIG 1957. *Tidskrift utgiven av Föreningen för svensk kulturhistoria i samarbete med Nordiska museet och Folkliksarkivet i Lund*. Stockholm.

Lindblom, Andreas 1946. "Den syttende mai 1945". I: *Fataburen* 1946. Stockholm.

Nerbøvik, Jostein 1999. *Norsk historie 1860-1914. Eit bondesamfunn i oppbrot*. Oslo.

Stigum, Hilmar 1948. "Vastveitloftet". I: *Fataburen* 1948. Stockholm.

Söderberg, Verner 1906. "Gunnar Hazelius". I: *Bidrag till vår odlings häfder. 9/1906*. Stockholm.

Sørensen, Bodil 2002. "Sophus Larpent". I: *Norsk biografisk leksikon*, bd. 5. Oslo.

Sørensen, Øystein 2003. 1905 – en fredelig skilsmisse. URL: http://www3.hf.uio.no/1905/publikasjon/1905-en_fredelig_skilsmisse.doc [nedlastet: 19.10.2010]

Östberg, Nils 1929. "Carl Olof Rudolf Cederström". I: *Svenskt biografiskt lexikon*, bd. 8. Stockholm.

KILDER

Nasjonalbiblioteket i Oslo (NBO):

Bs. 86, Gustav Storms brevsamling
 Bs. 177, Hulda Garborgs brevsamling
 Bs. 192, Sophus Larpents brevsamling
 Bs. 707, Harry Fetts brevsamling
 Ms. fol. 4134, Harry Fetts manuskriptsamling
 Brev fra Hans Aall til ulike personer, bs. 1, bs. 48, bs. 201, bs. 255, bs. 375, bs. 386, bs. 428, bs. 452, bs. 514, bs. 639, bs. 699, ms. fol. 3743 og ms. fol. 1924
 Brev fra Gabriel Gustafson til ulike personer, bs. 2, bs. 32, bs. 48, bs. 97, bs. 143, bs. 304, bs. 632, bs. 639 og ms. fol. 1924

Nordiska museets forskarexpedisjon:

Gunnar Hazelius' privatarkiv (GHA):
 Volum 1–14 og 3x 190/1976

Nordiska museets embetsarkiv (NME):

Protokoller, serie A: A1a og A1d
 Utgående handlinger, serie B: B1a
 Diarier, dagbok for inn- og utgående handlinger, serie C: C1a–C1c
 Innkomne handlinger, serie E: E1a
 Handlinger ordnet etter emne, serie F: F1a, F1c og F1k

Nordiska museets og Artur Hazelius' tidlige arkiv (NMH):

Utgående handlinger, serie B: B1 og B2

